

การศึกษาผลการติดตามระดับยา mood stabilizers ในกระแสเลือด

ในผู้ป่วยจิตเวชโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์

จริยา ไชยบัณฑิตย์¹, สรวุฑ อุทติเดช¹, สุลาวัลย์ วรรณโคตร¹, น้องเล็ก คุณวาราคิษฐ์²

1. นักศึกษาคณะเภสัชศาสตร์ มหาวิทยาลัย อุบลราชธานี 2. อาจารย์ที่ปรึกษาสารนิพนธ์

หลักการและเหตุผล

ยาในกลุ่ม mood stabilizers ได้แก่ carbamazepine, lithium, และ valproic acid เป็นยาที่ใช้ในการปรับอารมณ์ในผู้ป่วยที่มีสภาวะอารมณ์แปรปรวน เนื่องจากเป็นยาที่มีช่วงการรักษาแคบ หากไม่อยู่ในช่วงการรักษาอาจรักษาได้ไม่มีประสิทธิภาพ หรือเกิดผลอันไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา ดังนั้นจำเป็นต้องติดตามการรักษาด้วยยาทั้งในด้านของประสิทธิภาพของการรักษา และผลอันไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา

การทำ Therapeutic drug monitoring (TDM) เป็นวิธีการหนึ่งที่จะทำให้ทราบว่ายามีระดับยาในเลือดอยู่ในช่วงของการรักษาที่เหมาะสมหรือไม่ แต่เนื่องจากเป็นวิธีการที่มีความซับซ้อน เสียค่าใช้จ่ายสูง และใช้เวลานานในการบวกรวมน้ำและสรุปรายงานผล ดังนั้นการศึกษานี้ จึงเป็นการศึกษาผลของการทำ TDM ในกลุ่มผู้ป่วยใน ที่ได้รับยาในกลุ่ม mood stabilizers ซึ่งพักรักษาตัวในโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ ว่ามีประโยชน์ต่อผู้ป่วยจริงหรือไม่

วัตถุประสงค์งานวิจัย

เพื่อศึกษาผลของการติดตามระดับยา mood stabilizers ในผู้ป่วยในโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์ทั้งในด้าน ประสิทธิภาพของการรักษา อาการไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา และบทบาทของเภสัชกรในการติดตามระดับยาในเลือด

ระเบียบวิธีวิจัย

รูปแบบของงานวิจัย: การวิจัยนี้เป็นการศึกษาแบบภาคตัดขวาง (descriptive cross-sectional study) โดยมีการเก็บข้อมูลย้อนหลัง ตั้งแต่ เดือน มกราคม – มิถุนายน 2555 เป็นระยะเวลา 6 เดือน โดยศึกษาข้อมูลจากฐานข้อมูลของโรงพยาบาล (โปรแกรม Pharmacy) และเพิ่มประวัติการติดตามระดับยาในเลือดของผู้ป่วยในโรงพยาบาลพระศรีมหาโพธิ์

เครื่องมือที่ใช้ในงานวิจัย: แบบบันทึกข้อมูลผลการติดตามระดับยาในเลือดของผู้ป่วยที่ได้รับยา กลุ่ม mood stabilizers

การวิเคราะห์ข้อมูล: ใช้สถิติเชิงพรรณนา เช่น จำนวน, ร้อยละ

ผลการศึกษา

ตารางที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย

ข้อมูลทั่วไปของผู้ป่วย	จำนวน(ครั้ง)	ร้อยละ
เพศ		
❖ ชาย	113	55.66
❖ หญิง	90	44.33
ช่วงอายุ		
❖ อายุ 1-20 ปี	28	13.79
❖ อายุ 21-40 ปี	114	56.16
❖ อายุ 41-60 ปี	56	27.58
❖ อายุ 61-80 ปี	5	2.46

ตารางที่ 2 สรุปการตรวจวัดระดับยาในเลือด

ผลการติดตามระดับยาในเลือด	จำนวน(ครั้ง)	ร้อยละ
ผลการวัดระดับยาในเลือด		
❖ ระดับยาอยู่ในช่วงของการรักษา	131	64.54
❖ ระดับยาไม่อยู่ในช่วงของการรักษา	72	35.46
การให้คำแนะนำในการปรับขนาดยา		
❖ มีคำแนะนำให้ปรับขนาดยาโดยเภสัชกร	74	36.45
❖ ไม่มีคำแนะนำให้ปรับขนาดยาโดยเภสัชกร	129	63.55
การปรับขนาดยาหลังจากการวัดระดับยาในเลือด		
❖ ไม่มีการปรับขนาดยา	147	72.42
❖ ปรับขนาดยาตามคำแนะนำของเภสัชกร	21	10.34
❖ ปรับขนาดยาแต่ไม่ตรงตามคำแนะนำของเภสัชกร	35	17.24
ปัจจัยอื่น ๆ ที่อาจมีผลกระทบต่อระดับยาในเลือด		
❖ ได้รับยาที่อาจเกิด อันตรกิริยากับยาที่ตรวจวัด	110	54.2
• ได้รับยาอื่น 1 ชนิด ร่วมกับยา valproate	63	57.27
• ได้รับยาอื่น 2 ชนิด ร่วมกับยา valproate	44	40.00
• ได้รับยาอื่น 3 ชนิด ร่วมกับยา valproate	3	2.72
การเกิดผลไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา		
❖ เกิดผลอันไม่พึงประสงค์จากการใช้ยา valproate ได้แก่ ง่วงซึม, มีนงง, เดินเซ, ผื่นแพ้	6	2.95

หมายเหตุ: การเก็บข้อมูล ติดตามการตรวจวัดระดับยาในเลือดแต่ละครั้งเป็นสำคัญ การคำนวณสถิติร้อยละ คัดจาก จำนวนที่มีการตรวจวัดระดับยาทั้งหมด 203 ครั้ง

- ✓ ผลการติดตามระดับยาในเลือดพบว่าทั้ง 3 ชนิดมีระดับยาอยู่ช่วงการรักษาและไม่อยู่ในช่วงของการรักษา โดยอยู่ในช่วงของการรักษามากกว่า
- ✓ เภสัชกรไม่มีคำแนะนำในการปรับขนาดยาจากการให้ผลการปรับขนาดยา ทั้งนี้เนื่องจากระดับยาในเลือดของผู้ป่วยอยู่ในช่วงของการรักษามาแล้วจึงไม่จำเป็นต้องมีการปรับขนาดยาอีก
- ✓ การปรับขนาดยาหลังจากการตรวจวัดระดับยา แพทย์ไม่มีการปรับขนาดยาที่ตรงตามคำแนะนำของเภสัชกร แต่ไม่ตรงตามคำแนะนำของเภสัชกร และปรับขนาดยาตามคำแนะนำของเภสัชกร ที่ไม่มีการปรับขนาดยาอาจเป็นเพราะระดับยาในเลือดอยู่ในช่วงการรักษาอยู่แล้ว และแพทย์จะยึดดุลยพินิจของตนเองเป็นหลักในการปรับเปลี่ยนการรักษา
- ✓ ยาที่ได้รับร่วมและอาจส่งผลต่อระดับยาในเลือดที่พบ ได้แก่ chonazepam, lorazepam, risperidone, phenytoin, และ diazepam โดยยาที่พบได้รับร่วมมากที่สุดคือ risperidone

สรุปผลการวิจัย

เภสัชกรเข้ามามีบทบาทในการติดตามระดับยาในเลือดของยากลุ่ม mood stabilizers ทั้งในด้านการบันทึกข้อมูล การแนะนำขนาดยาที่เหมาะสมและการทำนายระดับยาในเลือดเพื่อให้แพทย์สามารถนำข้อมูลไปพิจารณาประกอบการตัดสินใจในการรักษาผู้ป่วย แต่ในการปรับเปลี่ยนการรักษานั้นพบว่าขึ้นอยู่กับดุลยพินิจของแพทย์เป็นหลัก โดยใช้อาการทางคลินิก และระดับยาในเลือดของผู้ป่วยเป็นสำคัญ

เอกสารอ้างอิง

1. Christophe Hiemke. Clinical utility of drug measurement and pharmacokinetics therapeutic drug monitoring in psychiatry. 2007
2. Kamini Vazudev, Utpal Goswami, Kamlesh Kohli. Carbamazepine and valproic acid monotherapy: feasibility, relative safety and efficacy, and therapeutic drug monitoring in manic disorder. Psychopharmacology 2000; 150:15-23
3. ศีลศักดิ์ เกร็ดภิบาล, ผลกระทบของเภสัชกรต่อการให้บริการตรวจวัดระดับยาในเลือดของยา Phenytoin, Carbamazepine และ Valproic acid ในโรงพยาบาลสงขลานครินทร์ 2551